

PRAMENY

Tato kniha se snaží čtenářům toto papežovo úsilí přiblížit. Analyzuje proto jeho dosud nejvýznamnější texty. V chronologickém pořadí to jsou:

- rozhovor poprvé publikovaný v elektronické verzi⁴ 19. srpna 2013 v časopise *Stimmen der Zeit*⁵ [Spadaro];⁶
- rozhovor, který s papežem vedl a počátkem října 2013 na základě svých poznámek zveřejnil Eugenio Scalfari, redaktor milánského deníku *La Repubblica* [Scalfari];⁷
- apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* z 24. listopadu 2014 [EG];⁸
- dva papežské projevy přednesené 25. listopadu 2014 před Evropskou radou a Evropským parlamentem [E. rada; E. parlament];
- bula *Misericordiae vultus* z 11. dubna 2015, publikovaná k zahájení Svatého roku milosrdenství [MV];
- encyklika *Laudato si'* z 24. května 2015 [LS];⁹
- projev z 24. října 2015, přednesený po biskupské synodě o rodině [syn.];
- apoštolská exhortace *Amoris laetitia* z 19. března 2016 [AL];¹⁰
- rozhovor publikovaný v týdeníku *Die Zeit* 9. března 2017 [Zeit].

Všechny tyto texty byly na počítači podrobeny obsahovému rozboru, zaměřenému na zjištění četnosti výskytu určitých důležitých slov.

Z rozborů jasně vyplynulo, o co všechno se František zajímá. Témat se ukázalo mnoho; všem ovšem papež nepřikládá stejnou váhu. Ve světě křesťanské víry – nejen v pastoraci – bychom podle něho měli mít na paměti hierarchii pravd, jak se k ní vyslovil Druhý vatikánský koncil:¹¹

„Pokud se soustředíme na přesvědčení, jež nás spojují, a budeme myslet na princip hierarchie pravd, budeme moci kráčet přímo k novým společným formám hlásání, služby a svědectví.“ [EG 246]

BŮH A SVĚT

Tuto hierarchii pravd najdeme právě i ve světě zbožného myšlení a konání papeže Františka. Zřetelně to ukazuje už sám seznam slov sestavený na základě jeho textů – zde je uveden v podobě dvou kompozic (viz obr.).

V centru všech zkoumaných papežových výroků stojí vztah mezi „oblastí Boží“ a oblastí našeho světa. Bůh a svět jako by byli dvěma středy jedné elipsy. K oblasti Boží patří pojmy Bůh (829) a Ježíš Kristus (265); k oblasti našeho světa patří pojmy Země, resp. tato planeta (466), společnost (185), lidé (699), život (741), chudí (185), rodina (473) a děti (170), přičemž papeži jde vždycky o svět dnešní (164).

Vztah mezi těmito dvěma sférami skutečnosti určují láska (645) a milosrdenství, resp. smilování (87). V centru papežova zájmu tedy stojí tvořivý blahodárný vztah mezi Bohem a světem.

V evangeliu (222), svěřeném církvi (542), jde právě o tento blahodárný vztah a právě na něj se má církev zaměřit. Jejím úkolem je být v dnešním světě církví služebnou. František se tím jednoznačně hlásí ke Druhému vatikánskému koncilu a k jeho konstituci *Gaudium et spes*, věnované úloze církve v dnešním světě. Tohoto koncilu se sice neúčastnil, ale zato na něj odhodlaně navazuje – v apoštolské exhortaci *Evangelii gaudium* se soustředil na to, že se církev musí reformovat v jeho duchu. Realizace myšlenek Druhého vatikánského koncilu připadá Františkovi příliš liknavá a pomalá. V kázání, které svého času přednesl u příležitosti narozenin svého předchůdce, papeže Benedikta XVI., si posteskl:¹²

„Svatý Duch nabádá ke změně, a my jsme pohodlní... Mám-li to říci jasně, Duch svatý je nám na obtíž. Snaží se nás uvést do pohybu, ukazuje nám cestu, naléhá na církev, aby putovala dál. Jenže my jako bychom si spolu s Petrem libovali: ‚Ach, tady je nám vespolek tak dobře.‘ Tak se ovšem nikdy nikam neposuneme. Chceme, aby se Duch svatý uklidnil, chceme ho

zkrotit. Jenže to nejde. Neboť Duch svatý je Bůh a vane si jako vítr, kudy chce. Svatý Duch je Boží síla – Bůh nás povzbuzuje a dává nám energii, abychom mohli jít kupředu. Kráčet kupředu je však velmi namáhavé. Pohodlnost je nám mnohem milejší.“

Podle papeže dnes až příliš spokojeně spoléháme na to, že Duch svatý stojí při nás, a s tímto spokojeným spoléháním jde ruku v ruce pokušení. Platí to například právě ohledně Druhého vatikánského koncilu:

„Tento koncil byl velkolepým dílem svatého Ducha. Pomyšlete na papeže Jana – působil dojemem obyčejného dobrého faráře, ale poslechl Ducha svatého, svolal koncil a my si dnes, po padesáti letech, musíme položit otázku, zda jsme učinili všechno, o čem k nám Duch svatý tehdy na koncilu promluvil. Projevil se koncil v kontinuitě a růstu církve? Ne, neprojevil. Oslavujeme jeho výročí, zdá se, že mu stavíme pomník, ale stavíme jej tak, aby nám nebyl nepříjemný a nijak nás nerušil. Nechceme se změnit a ozývají se i hlasy, které nevelí jít kupředu, nýbrž nazpátek – zarputile se pokoušejí Ducha svatého zkrotit. Lidská srdce to jen mate a ochromuje.“

A právě v tomto širokém teologickém rámci vztahu mezi Bohem a světem rozvíjí papež František pastorační kulturu; chce ji obnovit, aktualizovat a prohloubit.

POSTUP

Už samy tyto první výsledky textového rozboru nám otevírají schůdnou cestu, jak čtenářům přiblížit pastorační kulturu, kterou má papež František na mysli a k níž sám církev vychovává.

Nejprve si na základě textových rozborů ukážeme, kým je Františkovi Bůh, jaké má podle něho vlastnosti a jak papež vidí Boží působení ve světě – František se tu, obrazně řečeno, ponoří do Božího tajemství (díl I).

A odtamtud se nám pak vynoří ve světě, mezi lidmi, účasť jejich života a soužití. Na svět se dívá nejen bystrozrakýma

očima seriózní vědy, ale hlavně očima Božíma (díl II). Díky tomu jej vidí překrásný a zároveň velmi zraněný – vidí svět, ve kterém zní Boží chvála a současně i výkřiky chudých.

Do tohoto světodějného dramatu mezi Bohem a světem – Bohem a dějinami spásy – situuje František církve a její konání, utvářené na jedné straně radostmi a smutky lidí, především smutky lidí „vehnaných do chudoby“, ale i utrpením, kterému je vystavena příroda, a na straně druhé uzdravujícím Božím smilováním. Církve, říká František, má jednat jako náš Otec Bůh – je povolána „být ve světě živým znamením Otce a lásky“ [MV 4], tedy být milosrdná, „jako je milosrdný náš Otec“ [MV 13].

Vzorem se tedy pastorační kultuře musí dnes stát sám Bůh. Na tomto měřítku musí být založena její reforma. První a nejdůležitější otázka, kterou si nad papežovými texty budeme klást, proto zní: „Kým je Františkovi Bůh?“

Nejčastější slova použitá v analyzovaných textech

Bůh, Boží	829	Ježíš Kristus	265
život	741	evangelium, evangelijské	222
lidé, lidský	699	společnost	185
lásky	645	chudí, chudoba	185
církev	542	děti	170
rodina, rodinný	473	dnešní, dnes	164
svět, Země, planeta	466	milosrdenství, smilování	87

